

Posudek oponenta bakalářské práce – teoretická část

Jméno a příjmení studenta	Tomáš Heřmánek		
Studijní program	Výtvarná umění		
Obor/ateliér	Multimédia a design/Reklamní fotografie		
Forma studia	prezenční	Akad. rok	2017/2018
Název práce	FOTOGRAFIE VE SLUŽBÁCH ŠPIONÁŽE V ČESKOSLOVENSKU		
Oponent práce	Prof. Pavel Dias		

Autor pan Heřmánek, cca na padesáti stranách své bakalářské teoretické práce se zabývá využitím fotografie ve „fízlovských“ službách naší Veřejné bezpečnosti, přesněji Státní bezpečnosti, která se podílela významným způsobem na upevňování neblahého komunistického režimu a dopouštěla se proti vlastním občanům nejkrutějšího jednání. Můj despekt vyplývá z nehumánní činnosti, která je a hlavně byla v socialistických románech, ale i filmech obdivována. Ve skutečnosti, tato složka pracovala s velkou krutostí v důsledcích. Obsah nabízející nám informace ani není moc špionážním tématem, jak autor pojmenovává svou práci.

Zneužití fotografie je nejmenším zlem, proti ztrátám na životech, podlomeným zdravím tisíců vězněných občanů, kteří zpočátku byli cílem jedinců speciálních orgánů v uniformách nebo v civilním oblečení ve výhodné práci jedinců zaprodaných režimu. Popisované metody jejich činnosti fotografováním jako důkazní aktivitou proti nepřátelské osobě či společenstvím. Autor nás ve své práci přesvědčuje, jak byla tato složka dokonale a nákladně vybavena. Špiclování speciálních týmů se vypracovalo poměrně k dokonalosti spíše v činnosti u nás než našich v zahraničí. Protimluvem je skutečnost, že popisovaná aktivita s používanou fotografickou technikou, která je v práci popisována, nepatřila k těm nejdokonalejším, nejspolehlivějším.

Po sametové revoluci se toto „špičkové“ vybavení tajných agentů prodávalo v bazarech. Bylo možné koupit originální německé ROBOTY Star 50 a jejich zmenšené verze sovětské, typ F 21. Není nezajímavé, že v Krasnogorsku, v továrně FED pojmenované po zakladateli pověstné sovětské tajné policie Fedorovičovi E. Dzerdžinském, se vyráběla i speciální fotografická technika k obrazovému slídění. Samozřejmě i s modely civilních komor. Některé aparáty byly docela zajímavé, levné, ale tradičně nespolehlivé.

Škoda, že pan Heřmánek se nezmínil o v celém světě využívaném nejmenším aparátu s vysokou spolehlivostí, který pro své vlastnosti, miniaturnost a spolehlivost, byl používán ve špionážních, ale i kontrašpionážních službách agenturami, bezpečnostními orgány tedy i policejními složkami celého světa. Na svět tento aparát se jménem MINOX přišel v roce 1938, jako technický zázrak v Rize. Konstruktoři se snažili vyvíjet malé miniaturní aparáty pro běžné použití. Některé z nich, právě pro svou kvalitu a malé rozměry se staly základní pracovním materiálem výzvědných a proti-výzvědných služeb. (Minox není jediný výrobek kvalitní techniky pro vizuální zpravodajství různých služeb.)

Konstruktérem byl Lotyšský inženýr Walter Zapp. První model se objevil už v roce 1937 a s názvem MINOX RIGA. Tato komora měla, přesto, že byla miniaturní, jedno z největších a užívaných příslušenství. Dalo by se říci, že už sám název MINOX je synonymem pro špionáž.

Jsme-li u těchto pojmů, vadí mi, že práce se zabývá obyčejným policejním komunistickým špiclováním, aspoň tak jsou uváděny příklady, které je na jiné úrovni, než špionážní, přesto, že v samém názvu má pojem špionážní. To jsou specifické dva pojmy, policejní – kriminalistický a špionážní a každý se svým významem a patrným rozdílem.

Celé mnohé knižní dějiny fotografie, její technologické větve se také věnují této tématice a je to velice zajímavé, porovnáme-li velikost historické analogické fotografické techniky versus její zábavné kamufláže. Dějiny fotografie prof. Rudolfa Skopce, což je základní literatura z konce 50. let, jsou opravdu plné zajímavých příkladů, jež jsou v majetku NTM v Praze.

I naši výrobci fotografické techniky se svými dvěma foto-kamerami, se zabývali produkcí dvou přístrojů vybavených pro špionáž a to doslova. Byla to v práci citovaná MIKROMA, která měla celou řadu důmyslných kamufláží. Druhým přístrojem byla OPEMA s bohatým reprodukčním skládacím příslušenstvím. Mimo jiné, také sloužící k tajným operacím.

Z těch špičkových komor, jako je uveden japonský NIKON, neušla pozornosti špionáže LEICA, prakticky ve všech modelech. I k Leice byly vyráběny motorky transportní mechanismy zajišťující posun filmu, mnoho typů skládacích reprodukčních zařízení včetně kamufláží makro i mikro zařízení.

Fotografická mikroskopie, je rovněž důležitou činností špionážních organizací, nejen jich. Především ve vědě a zdravotnictví. Je velká škoda, že tato oblast uvedena v práci nebyla.

Co mi opravdu vadí, je absence informace o tzv. MIKROTEČCE. Je to jednoduchý a hodné používaný ryze fotografický systém, u kterého šlo užít i běžnou kvalitní fotografickou komoru. Mikrotečka, byla asi vůbec nejpoužívanějším systémem předávání špionážních obrazových zpráv, pomoci fotografie.

Druhá výtku je, že žurnalistického využití se dostalo podobným způsobem nenápadného snímání minimálně třem velkým pilířům, osobnostem fotografie. Samozřejmě, že charakter záměru byl zcela jiný než u policejních slídlů. Také reportážní komory skoro nepoužívají kamufláž. Wegee byl úspěšnější než policie a mnohem lidštější, přesto, že používal infrafotografii, o které, myslím, v práci také není zmínka. Dalším znamenitým fotografem byl Erich Salomon, kterého fašističtí náckové zlikvidovali a který prošel i našim Terezínem, než přišel v Auschwitzu o život.

Fotografoval s Leicami, které měl uzpůsobené práci v úkrytu. Kamufláží byl jejich úkryt. Erich Salomon začal fotografovat nejprve foto kamerou Ernemann s vysoce světelným objektivem na malé desky 4x4 cm. Pohyboval se a fotografoval hlavně ve velké evropské politické scéně. Často malé exponované desky ukrýval v šosech fraku. Pak přešel na Leicy. Na místa svých reportáží jezdil s velkými kufrý, ve kterých měl instalační a kamuflážní techniku, včetně skládacích žebříků. Prostory, ve kterých se chystalo významné dění, navštívil a instaloval svou skrytou techniku. Fotografování připravoval dokonale před vlastním děním. Měl přezdívku „král indiskrécie“. Jeho tématem byl veřejný politický život.

Třetím příkladem fotografa je Walker Ewans z projektu FS, ve kterém jde o portréty lidí v metru v Baltimooru, kde fotografoval komorou zavěšenou na krku pod kabátem. Je to vynikající reportáž s vysokým uměním a také sociologickou studií a vysokou citlivostí k fotografovaným lidem.

Rozdíly mezi fotografy nejsou v technice, ale v jejich lidských postojích. Jmenování fotografové nenapadali lidskou důstojnost těch, na které mířily jejich kamery. Mezi práškačským úsilím a lidskostí je gigantický etický rozdíl, pro který se může práce se stejnou technikou a jiným změřením fotografova úsilí, stát velmi kvalitním dílem, zajímavou studií lidských činností. Škoda, že ani v drobných úvahách, tímto směrem, práce nejde.

Způsob jazyka psaní, popis technologie skrytého snímání v „terminus technikus“ vizuálního snímání a organizace složitých a mnohdy nedůstojných akcí, jakož i policejně organizovaných modelů, podaných, v jimi příznačném jazyku strohosti, mi připomínají jazyk policejních instruktážních brožurek.

Důležité je, že nejde o současnost, ale o dalekou minulost, jakousi prehistorii této fotografické oblasti. Je to jen jako zlá pohádka.

Digitální technologie změnily toto „špiclování“, vizuální sledování, k nepoznání. To je kapitola už jiná, o které se nedozvídáme vůbec nic.

Jsme na umělecké škole a k tomu patří i náš pohled na svět kolem nás. Ten lidštější.

Práci samozřejmě doporučuji, i když nevyužívá daleko zajímavější podrobnější přístup k vybrané problematice. Ta podobnost jazykového výrazu je opravdu velmi působivá, její použití za vtipné a oceňuji tento záměr, jenž mi umožňuje prohlédnout někdy s mražením v zádech, tak škaredou oblast fotografie a její využití.

Nemusím ani vysvětlovat, že mne práce zaujala. Dala by se napsat řada studií. Jen bych navrhl přejmenování, protože to, co je popisováno a konkrétní popsaná praxe ani není špionážní. Je nutné také připomenout, že nejlepším špionážním prostředkem vizuálního pozorování může být normální fotokomora dnes digitefon, které jsou tak samozřejmé, že buď jsou všichni špioni, nebo skoro nikdo. Už i digitální miniaturní přístroje se objevují na smetišti výprodejů za hubičku. Technika vizuálního sledování nabyla naprosté dokonalosti a těžko se jí ubráníme a máme jí na každém kroku. Romantika praxe, dobrodružství historických špionů patří jen minulosti.

Vojáci zvláštních misí jsou vybaveni vizuální digitální technikou, která zasvěceným umožňuje třeba takový zátaž na Bin Ladina jako v přímém přenosu.

Návrh klasifikace C - dobře

V Praze dne 12. 5. 2018

.....
podpis oponenta práce
prof. Pavel Dias

Pro klasifikaci použijte tuto stupnici:

A - výborně	B - velmi dobře	C - dobře	D - uspokojivě	E - dostatečně	F - nedostatečně
-------------	-----------------	-----------	----------------	----------------	------------------

* nehodící se škrtněte